[נעגיל] **כמאן** דאמר אין בחומשו. ולמ"ד אין בו קשה וכן נמי איתותב לעיל: **וכי** עשו דבריהם כשל תורה. אע"ג דבכמה מקומות[ט] עשו אפי' יותר משל תורה[א] היינו היכא דשייך לקנוס כדי לעשות סייג אבל הכא אפילו בתרומת מעשר ולאי לא הוה שייך למקנס חומש אם לא שאמרה תורה ולכך לא היה לקנוס בשל דמאי[ב] ומשני דה"ג עשו הולד ממזר[ג] אע"פ שאין סברא[ד] אלא משום דבאשת איש[ה] הולד ממזר:

ולא אמר בפני נכתב ונחתם. נכתב לא נקט אלא משום רבנן דלר"מ אין צריך לומר נכתב[ו] דא"ר יהודה[ז] אומר היה ר"מ אפי' מצאו באשפה כשר:

וחכמים אומרים אין הולד ממזר. מדלא קאמרי רבנן לא תצא דעדיפא טפי מכלל דסבירא להו דתצא אע"ג דאין הולד ממזר: **כיצד** יעשה. פירוש לרבנן כילד יעשה אם ניסת אצא יצטרך להוציא[ח] אי נמי לר"מ כילד יעשה קודם שניסת ואע"פ שיצטרך גט אחר אבל אחר שניסת אין נראה לר"מ שיהיה שום תקנה[ט]:

יטלנו הימנה. וא"ת ויאמר בפני נכתב ונחתם דעודנו בידה וכי תימא צריך לומר קודם נתינה האמר בפרק קמא דגיטין (דף ה. ושם) כגון שנתנו לה ולא הספיק לומר עד שנתחרש ויש לומר דצריך לומר אחר נתינה מיד שנתגרשה[י] בעודה עסוקים באותו ענין:

כסף על נחשת. וא"ת כיון דתנא דמחללין כסף על כסף אע"ג דאסור בודאי אפילו מדוחק כ"ש כסף על נחשת דשרי דאפי' בודאי מדוחק שרי כדאמר בסמוך וי"ל איידי דתנא נחשת על פירות דפליגי בה רבי מאיר ורבנן תנא נמי כסף על נחשת[יא] דהוי נמי טבעא אפירא:

ויחזור ויפדה. פרש"י[יב] כן צריך לעשות דבעינן ולרת הכסף בידך[יג] וחכמים אומרים אם ירצה יעלה הפירות עצמן ופריך דבודאי אסור כסף על נחשת שלא מדוחק והכא גבי דמאי שרי וקשה לפירושו דמכמה מקומות ה"מ לאתויי דמעינו דמאי קל מודאי דבמסכת דמאי (פ"א מ"ב) תנן הדמאי אין לו חומש ואין לו ביעור ובמתני' תנן נמי מעשר שני מוסיף חומש ולא קתני של דמאי כדקתני גבי האוכל תרומת מעשר ועל חנם הביא מתני' דדמאי ודמעשר שני ותו מדקאמר מדוחק אין שלא מדוחק לא משמע דשאר המשנה אתיא ליה שפיר והלא עדיפא ה"מ למפרך דכסף על כסף אסור בודאי אפי' מדוחק מדלא מתנה על אחד מן הסלעין[יא] ובדמאי שרי ותו מה שפירש דלפדות הפירות עדיף מלעלות אפכא משמע בכמה דוכתי בפ"ג דמעשר שני (מ"י) גבי לקוח בכסף מעשר שני שנטמא כו' אמר להם לא אם אמרתם כו'[יב] תאמר בלקוח שאינו נפדה טהור בריחוק מקום אלמא לקוח צריך להעלותו וכן בכמה דוכתי[יג] לכן נראה לפרש[יד] דלר"מ[טו] אם ירצה יחזור ויפדה הפירות וחכ"א[טז] דצריך להעלותו ופריך אמאי דשני שמואל דר"מ מחמיר בדמאי יותר מחכמים והכא מיקל טפי מחכמים אבל הא לא קשיא ליה אמאי מוסיף חומש בתרומת מעשר של דמאי כודאי ובפדיון לא מחמיר דדוקא באכילה שעושה עבירה מחמיר בדמאי כמו בודאי אבל בפדיון שאינו עושה עבירה לא החמירו והולך להביא מתניתין דמחללין כסף על נחשת מדוחק דלא תימא כמו כן מיקל ר"מ בודאי וא"כ משוה הוא דמאי לודאי כמו בתרומת מעשר לכך מייתי דגבי ודאי אין מחללין כסף על נחשת שלא מדוחק וא"כ קשה דהא מיקל בדמאי לגבי ודאי יותר מחכמים ואביי ס"ל בסמוך דשמא ר"מ מחמיר גבי מיתה בדמאי כודאי יותר מחכמים וגבי לאו לא מחמיר כמו בודאי ורבנן אע"ג דמחמרי גבי לאו גבי מיתה דתרומת מעשר של דמאי אין נראה להם לקנוס חומש כדפ"ל[יז] דאפילו בודאי לא היה לקנוס אם לא שאותה תורה ומיהו קשה דגרסינן במשנה במלתיה דר"מ ובלבד שיפדה הפירות וי"ל כך מחללין כסף על כסף אפילו לחזור ולפדות אותו הכסף על דבר אחר[יח] וכן נחשת על הפירות דומיא כמו שפירש כסף על כסף[יט] ובלבד שיפדה פירוש בלבד שיהא דעתו מתחילה כשחלל נחשת על הפירות לחזור ולפדות הפירות אז מותר אבל אם היה אז דעתו להעלותם ומלך לפדותן צריך[כ] להעלותן:

[א] לרבות פחות משוה פרוטה להישבון לקדש אין [ב] אבל להדיוט לא אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב קטינא [ג] אם הוזקקו בית דין לשוה פרוטה גומרין אפילו לפחות משוה פרוטה תחילת הדין בעינן פרוטה גמר דין לא בעינן פרוטה: **מתני'** חמשה חומשין הן אלו הן [ד] האוכל תרומה [ה] ותרומת מעשר [ו] ותרומת מעשר של דמאי [ז] והחלה [ח] והבכורים מוסיף חומש [ט] והפודה נטע רבעי [י] ומעשר שני שלו מוסיף חומש [יא] הפודה את הקדשו מוסיף חומש [יב] הנהנה שוה פרוטה מן ההקדש מוסיף חומש [יג] והגוזל את חבירו שוה פרוטה ונשבע לו מוסיף חומש: **גמ'** אמר רבא קשיא ליה לר' אלעזר תרומת מעשר של דמאי וכי עשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה אמר רב נחמן אמר שמואל הא מני ר"מ היא דאמר [יד] עשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה דתניא [טו] המביא גט ממדינת הים נתנו לה ולא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי ר"מ וחכ"א [טז] אין הולד ממזר [יז] כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר לה בפני נכתב ובפני נחתם ולרבי מאיר משום דלא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר אין ר"מ לטעמיה דאמר רב המנונא משמיה דעולא [יח] אומר היה ר' מאיר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוציא והולד ממזר מתיב רב ששת [יט] [כ] מחללין אותו כסף על כסף נחושת על נחושת כסף על נחושת ונחושת על הפירות ויחזור ויפדה את הפירות דברי רבי מאיר וחכ"א [כא] יעלו פירות ויאכלו בירושלים ומי מחללינן כסף על נחושת והא תנן [כב] סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו מביא בסלע מעות ואומר כל מקום שישנה סלע של מעשר שני מחוללת על מעות הללו ובורר את היפה שבהן ומחללו עליה

מפני

הפירות. ויעלה הכסף לירושלים דכתיב (דברים יד) ולרת הכסף: **והא"א יעלו פירות ויאכלו בירושלים.** ולא הזקיקוהו לך לחזור ולחללן ואם רוצה מעלה הפירות עצמן דהקילו בו: **ומי מחללינן כו'.** מסקנא דתיובתא דאותיב רב ששת היא וכמי קאמר שמעון לר"מ דמיקל בפדיון דמאי לחללו כסף על כסף כסף על נחושת ובמעשר ודאי מי מחללינן כי האי גוונא אפילו כסף על נחושת דדמי לפדיון והתנן כו': **שנתערבו.** ורוצה ליהנות בשל חולין: **מביא בסלע מעות.** נחושת. מביא בדמי סלע ואומר כל מקום כו' נמצאו שמיהן חולין והמעות מעשר: **ובורר את היפה שבהן.** ומחלל עליה המעות הללו ותהא היא מעשר והמעות והסלע השני חולין כבראשונה:

מפני

א) מעילה יח., **ב)** נ"ק קנ., **ג)** [עירובין עז. וש"ין], **ד)** [גיטין ה: פו., **ה)** [שם], **ו)** דמאי פ"א [מ"ב] עי' תוי"ט שם, **ז)** מעשר שני פ"ג [מ"ו], **ח)** [ויקרא יט], **ט)** [ויקרא כז], **י)** [גיטין ב:], **כ)** כך הוא וי"ו מחלקת כמו אי אין כי תרי טעמי נינהו. רש"ל, **ל)** [כתובות פג:], **מ)** [לא"ר נחמן כל"ל], **נ)** [כתובות פה. גיטין ג: כב. טו:], **ס)** נשצ"ל או בעודם. רש"ש, **ע)** [בד"ה וכי עשו],

מוסף רש"י

יוציא. מי שנאמר בגט זה (גיטין ה:). **משום דלא אמר לה כו' יוציא.** בתמיה והא גט כשר הוא ובפניו נכתב ומשום דלא אמר הוי ולד ממזר (שם).

מוסף תוספות

א. כדאשכחן בפרק החולץ [יבמות לו:] דקאמר ר"מ מעוברת חבירו ומינקת חבירו לא ישא ואם נשא יוציא ולא יחזיר עולמית, וכו'. תוס' הרא"ש. **ב.** אפילו כשל תורה. תוס' הרא"ש. **ג.** בדרבנן. תוס' הרא"ש. **ד.** לעשות כן, ולא היו חכמים עושין כן. תוס' הרא"ש. **ה.** דאורייתא. תוס' הרא"ש. **ו.** אבל לולד א"צ תקנה דבלא תקנה לא הוי ממזר דלית להו כל המשנה כו'. תוס' גיטין ה: **ז.** דמסתבר כיון דהולד ממזר א"כ כל הדרכים האלו בה ותצא מזה ומזה ככל הנהו דתנן בפרק הזורק [גיטין פ.]. תוס' הרא"ש. **ח.** דדמי ליה. תוס' הרא"ש. **ט.** דר"מ סבר. ריטב"ש. **י.** דכיון שאינן פירות מעשר ממש אלא פירות שבאו מחילול מעשר טפי עדיף שיפדם משיעלו הם עצמם לירושלים. ריטב"ש. **יא.** וכדפי' רש"י [לקמן נו. ד"ה מפנין]. ריטב"ש. **יב.** במעשר עצמו שכן נפדה בהור בריחוק מקום. תוס' הרא"ש. **יג.** [עי' שטמ"ק בשם תוס' שאנץ בארוכה עוד כמה ראיות] **יד.** להיפך. תוס' הרא"ש. **טו.** לקולא. תוס' הרא"ש. **טז.** דוקא יעלו. תוס' הרא"ש. **יז.** דכל הני חילולין כסף על כסף וכסף על נחושת הוא מחללו בשביל שצריך לכסף להשתמש בו ולא בשביל לקיים כן אלא כשירצה יחזור ויחלל פעם שניה. תוס' הרא"ש. **יח.** שאם ירצה שיחזור ויחלל הפירות על דבר אחר. תוס' הרא"ש. **יט.** ולא היה יכול לחזור ולפדותו אפילו בדמאי מידי דהוה אודאי שאינו נפדה טהור בריחוק מקום. תוס' הרא"ש.

מסורת הש"ס

קלד א מיי' פ"ז מהל' מעילה הלכה ח סמג עשין רי: **ב** [טוש"ע מ"מ סי' שס סעי' ג]: **קלה ג** מיי' פ"כ מהל' סנהדרין הל' יא סמג עשין קו טוש"ע מ"מ סי' ו: **קלו ד** מיי' פ"א מהל' תרומות הל' ח ופ"ו שם הל' ו סמג לאוין רמח: **קלז ה** ו מיי' שם פ"י הל' ח ד סמג שם: **קלח ז** מיי' שם ופ"ה מהל' בכורים הל' יד (והל' טו): **קלט ח** מיי' פ"א מהל' תרומות הל' ח והל' ד ופ"ג מהל' בכורים הל' ח: **קמ ט** מיי' פ"ט מהל' מעשר שני הל' ב סמג עשין קמ: **קמא י** מיי' שם פ"ה הל' ח סמג עשין קנ: **קמב כ** מיי' פ"ז מהל' ערכין הל' ג סמג עשין קנב: **קמג ל** מיי' פ"ח מהל' מעילה הל' ג סמג עשין רי: **קמד מ** מיי' פ"ז מהל' גזילה הל' ח סמג עשין עג: **קמה נ** ס מיי' פ"ז מהל' גירושין הל' ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמב סעי' ז: **קמו ע** פ מיי' פ"ד מהל' מעשר שני הל' ח סמג עשין קנ: **קמז צ** מיי' שם פ"ו הל' ב:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מפני שאמרו. כלומר לפיכך הזקיקוהו לכל אלה לחללו תחילה במעות וחוזר ומחלל המעות ולא אמרו (א) שיטול היפה שבהן ויאמר אם זו של מעשר הרי טוב ואם זו של חולין הרי של מעשר מחוללת על זו מפני שאמרו מחללין כסף על נחושת מדוחק אבל כסף על כסף לאו דרך חילול הוא ואפי' מדוחק נמי לא וכיון דאף כסף על נחושת לא התירו אלא בדוחק הלכך לא שיקיים כן שבזיון מעשר הוא ועוד שהפרוטות מחלולות: **קסני מיהם.** גבי מעשר ודאי מדוחק אין שלא מדוחק לא וכיון דאמר כסף על נחושת מדוחק אין שלא מדוחק לא וגבי דמאי תנא מחללין אלמא לרבי מאיר לא עשו בו חיזוק: **מחמיר הוא באכילתו.** של מעשר שני של דמאי ומתני' באכילה קאי: **לא התירו למכור דמאי.** לא התירו לחבר הלוקח דמאי שימכרנו לאחרים **עד שיעשר: אלא לסיטון בלבד.** סיטון חבר לא הצריכוהו לעשר אלא מוכרו כשהוא דמאי והלוקחו ממנו יפרישו מעשרותיו שהכל יודעין שהסיטון מכמה עמי הארץ לוקח שהסיטון מן המשפיעין למכור במדה גסה הוא דרכו לקנות פירות מרובין ומוכרן לחנווניס: **ובעל הבית.** הלוקח מעם הארץ: **בין כך ובין כך.** בין שבא לחזור ולמכור במדה גסה לחנווניס כסיטון בין שבא לחזור ולמכור במדה דקה כחנווניס בחנות פרוטה פרוטה צריך לעשר קודם שימכור לפי שהלוקח ממנו סבור שהן מפירות אלו וכיון שהוא חבר מחזיקין אותו בחזקת שעשר ואין מפרישין: **והלמיס אומרים אחד סיטון ואחד בעל הבית.** שבא למכור במדה גסה כדרך המשפיעין וכדרך הסיטונות מוכר ושולח לחבירו שחזקת כל המוכרים ונותנין במדה גסה בחזקת שלא עשרו דמאי הס והלוקח מהס מעשר ואוכל. ובמסכת דמאי (פ"ג מ"ה) מפרש איזו מדה גסה בינם שלשה קנין בלא שוה דינר: **מן הנחתום.** עם הארץ: **מעשר.** דמאי מן החמה כו'. ואפילו מן דפוסין הרבה אין הכרכות דומות זו לזו וי"ל שנחתום הזה לקח כרכות של דפוס זה מאיש אחד וכרכות של דפוס זה מאיש אחר ועמי הארץ יש מהם שמעשרין ויש מהן שאין מעשרין ושמא זה לא עשר וזה עשר והמפרישין מזה על זה מפרישין מן החיוב על הפטור ואין שם מעשר חל עליו ונתן טבל לכהן או מן הפטור על החיוב ואין שם מעשר חל עליו ונמצא שאין שכנגדו מתוקן לא חייבינן בדמאי להכי ותלינן למימר מחד גברא זבין. ואי עשו חיזוק כשל תורה בשלמא מן הצוננת על החמה אע"פ שהחמה יפה מן הצוננת לא חיישינן כדרבי אלעאי: **אלא מן דפוסים הרבה ניחוש דלמא מפרישן מן הפטור כו': קשיא** לא גרסינן דלחבי תרוצי קא מתרץ: **אמר אביי ר' אלעזר.** דקשיא ליה וכי עשו חיזוק כו' שפיר קשיא ליה: **ושמואל.** דשני הא מני ר"מ היא ואייתי ראיה מן המבדיל גט: **לא שפיר שני ליה.** כדמפרש ואזיל: **דקשיא ליה לרבי אלעזר.** וכי עשו חיזוק בתרומת מעשר של דמאי שהיא קלה שאפילו תרומה ודאית איכא אלא במיתה בידי שמים זר האוכלה: **ומשני ליה שמואל.** שעשו חיזוק לדבריהם בתשת אש שאיסור תורה שבה מיתה בידי אדם והיא חמורה: **ורב ששת.** דאותביה לשמואל מחילול שלא עשו בו חיזוק בחילול של דמאי: **לאו שפיר אותביה.** דהא חילול כי לא עביד ליה שפיר לאו בעלמא הוא דלא תוכל לאכול וגו': **ולמאי דאותיב רב ששת רב יוסף שפיר שני ליה.** דאע"פ שמיקל ר"מ בפדיונו כו': **פלטר.** הוא לענין כרכות כסיטון לענין תבואה לוקח כרכות הרבה ומוכר לחנווניס ולנחתומים: **מעשר מכל דפוס ודפוס.** אלמא חייש דלמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור: **אלא מאי איש לך למימר.** מאי שנא דחייש על הפלטר משום דמתרי תלתא זבין: **נחתום נמי.** דלא חייש ליה ר"מ לא תקשי לך דקסבר נחתום מתוך שאינו לוקח הרבה ביחד תלינן למימר מחד גברא זבין ויש אדם עושה כרכות בדפוסין חלוקין: **מתני' אלו דברים שאין להם אונאה.** דגמרא מפרש טעמא: **השטרות.** המוכר שטרות לגבות חוב שבתוכו ויטלנו לעצמו: **והקרקעות.** גזבר המוכר הקרקע או המוכר עולתו שנפל בו מום: **ולא תשלומי ארבעה וחמשה.** אם טבח או מכר. ומשום הקדשות אלטריך למיתנייה דאילו עבדים ושטרות וקרקעות לא שייך למימר דאילו תשלומי ארבעה וחמשה איכא נוהגת אלא בשור ושה בלבד: **אינו נשבע.** שלא פשע שלא הזקיקתו תורה לישבע עליהן: **אינו משלם.** אם נגנבו ממנו:

קדשים

לא התירו למכור דמאי אלא לסיטון בלבד. ולא"ת דבפרק הספינה (נ"ג דף פח. ושם) אמרינן הלוקח ירק מן השוק כו' גמר בלבו לקנות קנה ונתחייב במעשר ואי אפשר להחזירו אלא ג"כ יעשר אלמא אין מוכרין דמאי לעם הארץ וי"ל דהכא איירי למכור לחבר[א] ותו י"ל כמו שהתירו להאכיל לעניים ולאכסנאים דמאי כך התירו למכור לסיטון ולבעל הבית כשמוכרה במדה גסה:

הלוקח מן הנחתום. הכי איתא במתני' דדמאי פ"ה (מ"ג) הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת ומן הצוננת על החמה ואפי' מדפוסים הרבה דברי ר"מ רבי יהודה אומר אפי' אומר חטים של אמש היו משל אחד ושל היום משל אחר הלוקח מן הפלטר מעשר מן כל דפוס ודפוס דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מאחד על הכל והשתא קשה מאי קאמר בשלמא מן הצוננת כו' אלא מדפוסים הרבה אמאי אדרבה מן הצוננת על החמה קשה טפי דמיקל מרבי יהודה דרבי יהודה אומר אבל מדפוסים הרבה לא פליג כדקתני אפי' אומר חטים של אמש היו משל אחר משמע דלא פליג אלא אצוננת ועוד דאפילו בפלטר דאסר ר' מאיר שרי ר' יהודה מאחד על הכל כ"ש בנחתום וי"ל דה"פ דמתניתין הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת אפילו הן החמה והצוננת מדפוסים הרבה דברי ר"מ ר' יהודה אומר בצוננת על החמה היכא שהם מדפוסים הרבה אפי' אומר של אמש היינו הצונן משל אחר כיון דאיכא נמי דפוס משונה משל היום והשתא פריך שפיר בשלמא צונן וחמה מדפוס אחד כדרבי אילעאי דשרי בדיעבד בודאי ולכך בדמאי מעשר אף לכתחילה אלא כשהחמה וצוננת בדפוסים הרבה אמאי שרי הלא רבי יהודה אומר שם אלמא רבי מאיר מיקל טפי מרבנן ורבינא ידע שפיר דאסר ר"מ בפלטר משום דמתרי ותלת זבין אלא דמ"מ פריך מכח דמיקל ר' מאיר מרבנן ואביי משני דלאו בקולא ומומרא תלי טעמא דר"מ אלא ברגילות ומנהג דנחתום מחד גברא זבין ולוקח פעמים ג' מיני תבואות והכל דאחד ועושה אותם בשני דפוסין כדי לידע איזו מתבואה רעה ואיזו מטובה ורבי יהודה סבר[ב] כיון שהיא חמה וצוננת וגם הדפוסים משונים מוכח מילתא דמשני בני אדם לקח[ג] אבל בשיטוי של דפוסים לאוד אפי' בפלטר לא חיישינן רבי יהודה[ד]: **נשיאות חטא למה.** ואם תאמר דלמא נשיאות חטא משום דאוכלו בלא הפרשה אחרת[ה] וי"ל דמשמע קרא דאהפרשה גרידא הוי נשיאות חטא[ו]: יעלו

אלא מן דפוסים הרבה ניחוש דלמא מפרישן מן הפטור כו': קשיא לא גרסינן דלחבי תרוצי קא מתרץ: **אמר אביי ר' אלעזר.** דקשיא ליה וכי עשו חיזוק כו' שפיר קשיא ליה: **ושמואל.** דשני הא מני ר"מ היא ואייתי ראיה מן המבדיל גט: **לא שפיר שני ליה.** כדמפרש ואזיל: **דקשיא ליה לרבי אלעזר.** וכי עשו חיזוק בתרומת מעשר של דמאי שהיא קלה שאפילו תרומה ודאית איכא אלא במיתה בידי שמים זר האוכלה: **ומשני ליה שמואל.** שעשו חיזוק לדבריהם בתשת אש שאיסור תורה שבה מיתה בידי אדם והיא חמורה: **ורב ששת.** דאותביה לשמואל מחילול שלא עשו בו חיזוק בחילול של דמאי: **לאו שפיר אותביה.** דהא חילול כי לא עביד ליה שפיר לאו בעלמא הוא דלא תוכל לאכול וגו': **ולמאי דאותיב רב ששת רב יוסף שפיר שני ליה.** דאע"פ שמיקל ר"מ בפדיונו כו': **פלטר.** הוא לענין כרכות כסיטון לענין תבואה לוקח כרכות הרבה ומוכר לחנווניס ולנחתומים: **מעשר מכל דפוס ודפוס.** אלמא חייש דלמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור: **אלא מאי איש לך למימר.** מאי שנא דחייש על הפלטר משום דמתרי תלתא זבין: **נחתום נמי.** דלא חייש ליה ר"מ לא תקשי לך דקסבר נחתום מתוך שאינו לוקח הרבה ביחד תלינן למימר מחד גברא זבין ויש אדם עושה כרכות בדפוסין חלוקין: **מתני' אלו דברים שאין להם אונאה.** דגמרא מפרש טעמא: **השטרות.** המוכר שטרות לגבות חוב שבתוכו ויטלנו לעצמו: **והקרקעות.** גזבר המוכר הקרקע או המוכר עולתו שנפל בו מום: **ולא תשלומי ארבעה וחמשה.** אם טבח או מכר. ומשום הקדשות אלטריך למיתנייה דאילו עבדים ושטרות וקרקעות לא שייך למימר דאילו תשלומי ארבעה וחמשה איכא נוהגת אלא בשור ושה בלבד: **אינו נשבע.** שלא פשע שלא הזקיקתו תורה לישבע עליהן: **אינו משלם.** אם נגנבו ממנו:

מפני שאמרו מחללין אותו כסף על נחשת מדוחק לא שיקיים כן אלא שחוזר ומחלל על הכסף קתני מיהת מחללין מדוחק מדוחק אין שלא מדוחק לא אמר רב יוסף אע"פ שמיקל רבי מאיר בפדיונו מחמיר הוא באכילתו דתניא [ו]לא התירו למכור דמאי אלא לסיטון בלבד ובעל הבית בין כך ובין כך צריך לעשר דברי ר' מאיר וחכ"א [ז]אחד הסיטון ואחד בעל הבית מוכר ושולח לחבירו ונותן לו במתנה ואינו חושש מתיב רבינא [ח]הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת ומן הצוננת על החמה ואפי' מדפוסים הרבה דברי ר"מ בשלמא מן הצוננת על החמה כדרבי אילעאי [ט]דא"ר אילעאי מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנאמר [י]ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו אם אינו קדש נשיאת חטא למה [כ]מכאן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה אלא אפי' מדפוסים הרבה ליחוש דלמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב אמר אביי ר' אלעזר שפיר קא קשיא ליה ושמואל לא שפיר קא משני ליה דקשיא ליה לר' אלעזר מיתה דבידי שמים ומשני ליה שמואל מיתת ב"ד דלמא שאני מיתת ב"ד דחמירא ורב ששת לא שפיר קא מותיב ליה דקאמרי אינהו מיתה ומותיב רב ששת לאו דכתיב [ב]לא תוכל לאכול בשעריך ולמאי דמותיב רב ששת רב יוסף שפיר קא משני ליה אלא רבינא עד דמותיב מנחתום לסייע ליה מפלטר דתנן [ג]הלוקח מן הפלטר מעשר מן כל דפוס ודפוס דברי ר"מ אלא מאי אית לך למימר פלטר מתרי תלתא גברא זבין נחתום נמי מחד גברא הוא זבין רבא אמר שמואל שפיר קא משני ליה שם מיתה בעולם: **מתני'** [ד]אלו דברים שאין להם אונאה [ה]העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות [ו]אין להן תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה [ז]שומר חנם אינו נשבע ונושא שכר אינו משלם [ח]רבי שמעון אומר

מחה א מיי' פי"ד מהל' מעשר שני הל' ז סמג עשין קלו:
קמטו ב מיי' פי"א מהל' מעשר הלכה ב:
קנ ג מיי' פי"ד מהל' מעשר הלכה ה ופ"ו מהל' כלכים הל' א:
קנא ד מיי' פי"ה מהל' תרומות הל' ג [טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף גגן]:
קנב ה מיי' פי"ד מהל' מעשר הלכה ו:
קנג ו מיי' פי"ג מהל' מכירה הל' ח סמג לאוין קנ טוש"ע ח"מ סי' רכז סעיף כט:
קנד ז מיי' פ"ב מהל' גניבה הל' א והל' ב טוש"מ סי' שנ סמג עשין עח:
קנה ח מיי' פ"ב מהל' שכירות הלכה א סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' סו סעיף לט וסעיף מ וסי' לה סעיף א וסי' שא סעיף א:

מוסף תוספות

א. אבל לעם הארץ אסור למכור בלא מעשר שאפילו אם יאמר לו שהם דמאי לא יעשרם ועובר משום ולפני עור לא תתן מכשול. תוס' הרא"ש. ב. נחתום כפלטר, והא דאמרי' בנחתום שמעשר מכל דפוס ודפוס היינו משום דאיכא תרתי שינויי. ריטב"א. ג. דהכוותה נמי בפלטר צריך לעשר מכל דפוס ודפוס. ריטב"א. ד. והא דקתני בפלטר שמעשר מדפוס א' על דפוסין הרבה היינו כשהכל מין א' או חמה או צוננת. ריטב"א. ה. שתאכלו טבל (ובמדומה) [וכמדומה] לכם שהוא מעושר ואינו מעושר אפילו בדיעבד. מיוחס לריטב"א. ו. דקרא בהרמה קא מיירי ולא באכילת טבל דאם איתא הוה ליה למימר באכלכם. מיוחס לריטב"א.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

יצאו שטרות. מדמסעט להו מאונאה משמע דחל המכר מדאוריי'ת בשטרות וא"ת פרק מי שמת (ב"ב דף קמז:) אמרינן מתנת שכיב מרע מדרבנן ופריך והאמר רב נחמן [א] המוכר שטר חוב לחברו וחזר ומחלו ממחול ואפי' יורש מוחל ומודה רב נחמן [ב] שאם נתנו במתנת שכיב מרע שאינו יכול למחול אי אמרת בשלמא מתנת שכיב מרע דאורייתא משום הכי אינו יכול למחול כו' [ג] והשתא הלא מכר שטר חוב דאורייתא ואפי' הכי יכול למחול ומפרש ר"י דה"פ אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו מהעברתם [ד] א"כ עשאו הכתוב יורש וא"כ אמאי יורש מוחל מאי אולמיה דהאי יורש מהאי [ה] אי נמי אפי' הוי מכר שטר חוב דרבנן משכחת ליה אונאה מדאורייתא כגון שהלוהו על פה ונתן לו יותר מדאי כדי לעשות שטר שיעבוד או הלוהו בשטר ונתן לו הלוה יותר מדאי שיחזיר לו השטר [ו] ויהיה מלוה על פה ולרבינו חיים נראה דקנה מן התורה אם יש לוה קרקעות שמוכר לו שיעבוד שיש לו בקרקעות ובמרובה (ב"ק דף סב:) כתבתי [ז] בתריכות:

והאי ביומיה מכירה הוא. תימה דבפ' קמא דע"ז (דף טו. ושם ד"ה והשתא) מוכח דשכירות לא קני מישראל שאכר פרה מכהן [ז] ומלא לבית דירה אמרו [ח] וי"ל דהכא גבי אונאה כתיב ממכר מיותר לרבות שכירות: **כל דבר שבמדה כו' אפילו פחות מכדי אונאה חוזר.** הכא משמע דרבא מיירי אף בקרקעות וכן נמי פרק האיש מקדש (קדושין דף מב: ושם ד"ה ה"ג) דקאמר ובמקרקעי נמי לא אמרינן אלא דפליג באומדנא אבל פליג במשתא אפילו פחות מכדי אונאה חוזר דאמר רבא כל דבר שבמדה חוזר וחוזר דקאמר היינו שהמקח בטל לגמרי כדמוכח ריש התודה (מנחות דף עז.) ושלהי הספינה (ב"ב דף 5.) וקשה דבפרק בית כור (שם דף קד. ושם ד"ה פחות) תנן בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחצי פיחת כל שהוא יעכב הותיר כל שהוא יחזיר ופירש רש"ס התם דהא דאמר רבא דחוזר מילתיה לא הוי בקרקעות וקשה לפירושו מהכא וי"ל דהתם אינו אומר המוכר מדדתי שיש בה בית כור דאז ודאי היה חוזר כדרבא אלא שמתא אומר כך ולכך המקח קיים וא"ת [ח] לימא דידע דשדא שיתא ומוכרו יותר משוויו וכיון דזרעינהו דלמא בטל אגב קרקע וי"ל בענין זה פשיטא דיש לוגאה [ט] שהמכר אינו תלוי בקרקע אלא בחטי שבשוק: **אלא דאמר שדאי בה כדבעי לה.**

וא"ת היינו מקח טעות דבעי ליה ו' והוא לא שדא אלא ז' וי"ל דהמוכר מודה דלא שדא אלא ה' ואמר דלא בעי אלא ה' וקרקע זו אם זרעה כדבעי לה שוה אותם דמיס ואגלאי מילתא דבעי שיתא [ט] וא"ת למה לא תחשב זו אונאת קרקע כיון שלא טעה לא במדת מנין החטין ולא בשומא לא טעה אלא במה שלא הושבח הקרקע כדבעי לה וי"ל כיון דאי הוה בה כדבעי לה כמו שאמר היו שוה אותם דמיס נמצא שהאונאה מן החטין ולא מן הקרקע:

אמר

קדשים שהוא חייב באחריותן יש להן אונאה ושאינו חייב באחריותן אין להן אונאה [ו] רבי יהודה אומר אף המוכר ס"ת בהמה ומרגלית אין להם אונאה אמרו לו [א] לא אמרו אלא את אלו: **גמ'** מנהני מילי דתנו רבנן [1] וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך [ב] דבר הנקנה מיד ליד יצאו קרקעות שאינן מטלטלים יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות דכתיב וכי תמכרו ממכר שגופו מכור וגופו קנוי יצאו שטרות שאין גופן מכור ואין גופן קנוי ואינן עומדין אלא לראיה שבהם מכאן אמרו המוכר שטרותיו לבשם יש להם אונאה פשיטא לאפוקי מדרב כהנא דאמר [ג] אין אונאה לפרוטות קמ"ל יש אונאה לפרוטות הקדשות אמר קרא [1] אחיו אחיו ולא הקדש מתקיף לה רבה בר ממל כל היכא דכתיב ידו ידו ממש הוא אלא מעתה דכתיב [2] ויקח את כל ארצו מידו הכי נמי דכל ארעא בידיה הוה נקיט לה אלא מרשותו הכא נמי מרשותו וכל היכא דכתיב ידו לאו ידו ממש הוא והתניא [ד] [3] אם המצא תמצא בידו אין לי אלא ידו גנו חצירו וקרפיפו מנין ת"ל אם המצא תמצא מ"מ טעמא דכתב רחמנא אם המצא תמצא הא לאו הכי הוה אמינא כל היכא דכתב ידו ידו ממש הוא ותו תניא [ה] [4] ונתן בידה אין לי אלא ידה גגה חצירה וקרפיפה מנין ת"ל ונתן מ"מ טעמא דכתב רחמנא ונתן הא לאו הכי הו"א כל היכא דכתב ידו ידו ממש [ו] אלא כל ידו ידו ממש הוא ושאני התם דליכא למימר הכי אלא מרשותו בעי רבי זירא שכירות יש לו אונאה או אין לו אונאה ממכר אמר רחמנא אבל לא שכירות או דלמא לא שנא אמר ליה אביי מי כתיב ממכר לעולם ממכר סתמא כתיב [ז] והאי נמי ביומיה מכירה היא [ח] בעי רבא חטין וזרען בקרקע מהו יש להם אונאה או אין להם אונאה כמאן דשדיין בכדא דמיין ויש להם אונאה או דלמא בטלינהו על גב ארעא היכי דמי אילימא דאמר איהו שדאי בה שיתא ואתו סהדי ואמרי דלא שדא בה אלא חמשה [ט] והאמר רבא [ז] כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אונאה חוזר אלא [ד] דאמר איהו שדאי בה כדאבעי לה ואיגלאי מילתא דלא שדא בה כדאבעי לה יש לה אונאה או אין להם אונאה כמאן דשדי בכדא דמיין ויש להם אונאה או דלמא בטלינהו אגב ארעא [ה] נשבעין עליהן או אין נשבעין עליהן כמאן דשדיין בכדא דמיין ונשבעין עליהן או דלמא בטלינהו אגב ארעא ואין נשבעין עליהן [ט] עומר מתירן או אין עומר מתירן היכי דמי אי דאשרוש תנינא אי דלא אשרוש תנינא דתנן [ו] אם השרישו קודם לעומר עומר מתירן ואם לאו אסורין עד שיבא עומר הבא [ז] לא צריכא [ד] דחצדינהו וזרעינהו קודם לעומר ואתא ליה עומר וחליף עילוייהו ולא אשרוש קודם לעומר מהו

מהו

עין משפט נר מצוה

קנו א מיי' פי"ב מהל' מכירה הל' ח ופי"ג הלכה יג סמג לאוין קע טוש"ע מ"מ סי' רכז סעיף טו:

קנו ב מיי' שם פי"ג הלכה יז סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רכז סעיף לה:

קנח ג מיי' שם פט"ו הלכה ל סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רלב סעיף ל:

קנט ד מיי' שם פי"ג הל' טז סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רכז סעיף לד ולא אופשטיף:

קס ה מיי' שם וסמג שם טוש"ע שם ומשפטיען אותו שנעשה היסם:

קסא ו מיי' פ"ז מהל' תמידין ומוספין הלכה יד ופ"י מהלכות מאכלות אסורות הל' ד סמג לאוין קמג קמג קמד טוש"ע י"ד סי' רלג סעיף ג:

קסב ז מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הלכה ה ועיין בהשגות וכ"מ וכל"מ סמג שם טוש"ע שם סעיף ד:

תורה אור השלם

1 וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו:

2 כִּי חָשְׁבוֹן עִיר סִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הוּא וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת כָּל אַרְצוֹ מִיָּדוֹ עַד אַרְנֹן:

במדבר כא כו

3 אִם הִמָּצֵא תִמָּצֵא בְיָדוֹ הַגְּנֵבָה מִשּׁוֹר עַד חֲמוֹר עַד שֶׂה חַיִּים שְׁנַיִם יְשַׁלֵּם:

שמות כב ג

4 כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ:

דברים כד א

גליון הש"ם

גמ' אלא כל ידו ידו ממש הוא. עיין סנהדרין דף פה ע"ב תוס' ד"ה יצאו וכו' עד: תוס' ד"ה יצאו וכו' ויהיה בלוה ע"פ. ועיין בסמ"ג עשין עשה פב:

רבינו חננאל

וכל ידו לאו ידו ממש הוא, והתניא אם המצא תמצא וכו'. ואסיקנ' כל ידו ידו ממש הוא, ושאני הכא דליכא [ב] גבי גנב וגבי אשה אלא ברשותו. מי שודע חבים בקרקע ומכרן לחבירו ואמר ליה שדאי ביה כמה דבעי מאי, הני חיטי כמאן דשדיין בכדא דמיין ואית להו אונאה, או בטלי להו לגבי קרקע וקרקע אין לה אונאה.

ב) תוס' ב"מ, דליכא למימר. והכוונה דבאשה וגנב ליכא למימר דו ממש משום דריבה קרא המצא תמצא מכל מקום.

מסורת הש"ס

א) ב"מ עח., ב) [ועיל מז:],[ג] [ועיל נה.], ד) ב"ק סד: [גיטין עז.] [ועיל יז:], ה) [גיטין עז.],[ו] מנחות סט. [ע"ש],[ז] קדושין מב: [ושם אימת רבה] מנחות סט. ב"ב נ., ח) [מנחות סט.],[ט] [שם],[י] שם ט., כ) שם סט., ל) [ויקרא כה],[מ) [לקמן נח:], נ) [לפנינו במרובה ליתא ועי' הגהות וחידושים], ס) צ"ל שהתוטעות. מהר"ם שי"ף.

מוסף רש"י

אין אונאה לפרוטות. בפחות מאיסר שהוא מעבע של כסף (לעיל נה.). ת"ל ונתן מכל מקום. ודרשינן ליה בתנאי בפניה, מדלא כתיב וכיה יתנו משמע לן מינה כל דהוא וכיה דיהב כתב רחמנא, דבעינן דומיא דיהב דמשמתרת לדעתה (ג"ר"ין עז.). **שדאי בה שיתא.** זרעתי בקרקע זו שש כורים (מנחות סט.). **דלא שדא בה אלא חמשה.** דהשתא איכא שיעור אונאה שתות (שם). **כל דבר שבמדה כו' חוזר.** כיון דקפיד לא מחיל ולפילו בפחות משתות ולא שייכא בה דין אונאה שיהא מקח קיים ויחזיר אונאה אלא כל המקח בטל וחוזר (שם) שלין זה כשאר אונאות דקי"ל (לעיל סט.): פחות משתות מחיל אינם, דהתם אין כל אדם יכול לגמלה הדמיה, אבל טועה במדה טעות הוא ולדעתה דהכי לא עביד (קדושין מב.). **ודרעינהו קודם לעומר.** דלא שריגהו עומר דלאמקוד ולא הטריגהו בשעת עומר זה (מנחות סט.).

מוסף תוספות

א. אע"ג דאמר שמואל. סוס' ב"ב עו: ב. שם בב"ב איתא "שמואל" וכן בתוס' שם. ג. אלא אי אמרת דרבנן אמאי אין יכול למחול. סוס' ב"ב עו: ד. דמתנת שכיב מרע דריש וכו' מקראי דירושה מהתעברתם יש לך העברה אחרת שהיא כזו. שם. ה. אלא אי אמרת דרבנן אמאי אין יכול למחול הלא אפי' מידי דאורייתא יכול למחול כ"ש מתנת שכ"מ דרבנן. סוס' מתנות דף פה: ד"ה המוכר. ו. [דאמרינן ד]כהן ששכר פרה מישראל לא יאכילנה כרשיני תרומה. סוס' הגמ"ש. ז. דלא ישכיר אדם ביתו לנכרי מפני שמכניס לתוכה ע"א והתורה אמרה ולא תביא תועבה אל ביתך. סוס' הגמ"ש. ח. אמאי לא אמר כגון שאר אונאה. סוס' הגמ"ש. ט. דמיא זה למקח שטועין בשומתו הילכך אי כדשדיאן לכדא דמיאן יש להם אונאה זה דעת רש"י. סוס' הגמ"ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מהו למינקט מיניהו ומיכל. כלומר גרגילולין דידהו לא מצטיין לן מהרי אפי' המיר עומר של אשתקד את הזרעים קודם שנזרעו וזרעם קודם העומר ולא השריהו הוו הגרגילולין אסורין עד שיבא עומר הבא כי קא מיבעי ליה לנקוטי מן הזרעים שבקרקע ומיכל לאחר העומר: **ושריהו עומר.** שהעומר מתיר את התלושין הדשים של שנה זו ואת גרגילולין המחוברין שהשריהו: **או דלמא בעלינהו אגב ארעא.** וכקרקע בעלמא דמו ולא שייך עומר גבייהו למשריהו: **בעי ר' אמי אוראה.** הא תנן לה בתמיתין דאין להו לכל הך דמתני': **ביעול מקח.** יותר משמות: **יש נהן או אין נהם.** מי אמרינן מאל תוגו (ויקרא כה) הוא דאימעוט והא לאו בכלל אוראה הוא אלא מקח טעות הוא או דלמא כיון דלאו דבר שבמדה הוא ולא אטעייה בדיבוריה כשאר דין אוראה הוא: ר' יונה ור' ירמיה מילתא בחפי נפשייהו אמרי ולאו אדרבי אמי קיימי אלא ר' [1] [יונה] אהקרקעות אמרי משמיה דר' יוחנן אוראה אין להם ביטול מקח יש להן: **מ"ד אהקדשות.** אמרה רבי יוחנן: **ל"ש.** דאקרקעות נמי אמר דכיון דאשמועינן דביטול מקח לאו בכלל אוראה הוא מהיכא אימעיט לי דהקדשות קחשיב ליה מקח טעות אע"ג דליכא טעות כלפי שמיא ואפ"ה אמרינן ביטול מקח כל שכן לגבי מבריה דליכא למימר טעה ואדעתא דהכי לא אקנייה כל שכן דהדר: **מ"ד אקרקעות.** אמרה: **אבל אהקדשות לא.** דאילו גבי הדיוט אמרינן טעה ואדעתא דהכי לא אקני אבל אהקדש ליכא למימר הכי וכיון דליתנהו בדין אוראה טעות נמי לא אמרינן בהו כדשמואל: **מחוגו.** כדאמרן דאימעוט מאוראה וטעות נמי ליכא למימר בהו דמאן טעה: **תנן הכסף.** במסכת תמורה (דף כו:): **אם היה קודש בעל מום.** ריש אמתני' הכי אתמר הרי זו תחת זו תמורת זו ומוקמינן עלה דלא אמר כלום שאין קרבן תמיס מתחלל ואם היה קודש בעל מום יצא לחולין ולריך לעשות לו דמיס אם אין זו של חולין יפה כשל הקדש מוסיף עליה מעותיו עד כדי דמי הקדש: **יצא לחולין דבר תורה.** ואפי' אין זו יפה כמותה כדאמר דאמעיט מאוראה: **אף צריך לעשות לו דמיס דבר תורה.** דגבי הקדשות ערכך כתיבא בכולהו וקסבר ערכך שוויו משמע. ור' יוחנן סבר ערכך כל דמיס שיערכוהו משמע ליה אם זול אם יוקר: **והא"ר יוסה אהקדשות כו'.** לר' יוסה קשיא לרבי יוחנן אדרבי יוחנן: **ואיפוך.** אליבא דר' יוסה. אבל אליבא דרבי ירמיה לא איפוך דהא לר' ירמיה אליבא דרבי יוחנן הקדשות אין להם ביטול מקח דמ"ד אקרקעות אבל אהקדשות לא כדשמואל. והא"ל איתא בתמורה [2] לרבי יוסה וקמיפלגי ר"ל ור' יוחנן מ"ד אין להן ביטול מקח אית ליה דשמואל דכיון דאימעיט מאוראה לא שנא שתות לא שנא יתר משמות דאילו גבי הדיוט אמרינן טעה אבל בהקדש ליכא למימר טעות: **ומר ליה דשמואל.** קסבר כיון דאיכא יתר משמות לאו דרך מקח הוא וכיון דלגבי מקח לאו מידי הוא גבי חילול נמי לאו מידי עבד: **שחילולו אין.** הא אימעיט מאוראה לא שנא גדולה ולא שנא קטנה: **לאחילה לא.** ודבר תורה דערכך שוויו משמע: **ומר סבר אפי' לאחילה.** ערכך כל דהו משמע הלכך לאפקועי איסוריה ואפילו מדרבנן שרי ומיהו לאחר זמן יצאם: **לעולם בכדי אוראה.** וקאמר דבר תורה ואפילו בכדי אוראה צריך לעשות דמיס דבר תורה: **ולא איפוך.** דאי מפסת לה קשיא לרבי יוחנן דאדרבי יוחנן דאילו לדידיה לא מצי לתרוצי אין להן אוראה דמתני' כדי מסדא דפחות מכדי אוראה חוזר מדא"ל יוחנן אוראה אין להן ביטול מקח יש להן ונקיטינן לה דרב נחמן [בענין לוקח] דבר מיצרא בלחוד, ולית לן לאחזוקי דקאמר אין להן אוראה הוא. אבל ר"ל כי מותבת ליה [3] ממתניתא מוקי לה כדי מסדא: **מאי אין נהן אוראה.** דגבי הקדשות

אמר ר"נ הדר א"ר חסא אוראה אין להן ביטול מקח יש להם. משמע דרב נחמן לא פליג אדר' חסא רבו ונקשה לר"ת דבפ' המקבל (לקמן דף קח. ופס) אמרינן זבן בר' ושוה ק' סבור מינה בו' אמר רב נחמן אין אוראה לקרקעות אלמא אפי' ביטול מקח אין להם ותירץ ר"ת [4] דאין אוראה על פלגא אבל מפלגא ואילך מיקרי ביטול מקח ויש להם [5] ואתי שפיר הא דתנן (לעיל דף נו:) רבי יהודה אומר אף המוכר בהמה ומרגלית אין להם אוראה ומפרש בגמרא עד כדי דמיסם מדקאמר אף משמע דקרקעות נמי אית להו אלא שיעורא ובפרק אלמנה נזונית (כתובות דף צט:) תנן שוס הדיינין שפחתו שתות או תותירו שתות מכרס בטל רבב"ג אומר מכרס קיים ומפרש התם [6] דמכרס קיים עד פלגא: **יצא** לחולין בו'. [7] למ"ד צריך לעשות לו דמיס מדבריהם יצא לחולין הכל אבל מדרבנן צריך לשלם להקדש אוראתו ולמ"ד צריך לעשות לו דמיס לא הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל תנן התם [7] אם היה קודש בעל מום יצא לחולין וצריך לעשות לו דמיס א"ר יוחנן [8] יצא לחולין דבר תורה וצריך לעשות לו דמיס מדבריהם ור"ל אמר אף צריך לעשות לו דמיס מן התורה במאי עסקינן אילימא בכדי אוראה בהא לימא ר"ל צריך לעשות לו דמיס דבר תורה והתנן [9] אלו דברים שאין להם אוראה הקרקעות והעבדים והשטרות והחקדשות אלא ביטול מקח בהא לימא רבי יוחנן צריך לעשות לו דמיס מדבריהם והא"ר יונה אהקדשות ורבי ירמיה אמר אקרקעות ותרוייהו משמיה דר' יוחנן אמרי אוראה אין להם ביטול מקח יש להם לעולם בביטול מקח ואיפוך דרבי יוחנן לר"ל ודר"ל לרבי יוחנן במאי קמיפלגי בדשמואל דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל מר אית ליה דשמואל ומר לית ליה דשמואל איבעית אימא דכולי עלמא אית להו דשמואל והכא בהא קמיפלגי מר סבר שחיללו אין לכתחלה לא ומר סבר אפילו לכתחלה איבעית אימא לעולם בכדי אוראה ולא תיפוך ובדרב חסדא קמיפלגי דאמר מאי אין להם אוראה אינן בתורת אוראה דאפי'

מהו למינקט ומיכל מיניהו כמאן דשדיין בכדא דמי ושרינהו עומר או דלמא בטלינהו אגב ארעא תיקו אמר רבא אמר רב חסא בעי רבי [6] אמי אוראה אין להם ביטול מקח יש להם או [8] אין להן אמר ר"נ הדר אמר רב חסא פשיט ר' אמי אוראה אין להם ביטול מקח יש להם ר' יונה אמר [9] אהקדשות ר' ירמיה אמר אקרקעות ותרוייהו משמיה דר' יוחנן אמרו אוראה אין להם ביטול מקח יש להן מ"ד אהקדשות כ"ש אקרקעות מ"ד אקרקעות אבל אהקדשות לא כדשמואל [10] דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל תנן התם [7] אם היה קודש בעל מום יצא לחולין וצריך לעשות לו דמים מדבריהם ור"ל אמר אף צריך לעשות לו דמים מן התורה במאי עסקינן אילימא בכדי אוראה בהא לימא ר"ל צריך לעשות לו דמים דבר תורה והתנן [9] אלו דברים שאין להם אוראה הקרקעות והעבדים והשטרות והחקדשות אלא ביטול מקח בהא לימא רבי יוחנן צריך לעשות לו דמים מדבריהם והא"ר יונה אהקדשות ורבי ירמיה אמר אקרקעות ותרוייהו משמיה דר' יוחנן אמרי אוראה אין להם ביטול מקח יש להם לעולם בביטול מקח ואיפוך דרבי יוחנן לר"ל ודר"ל לרבי יוחנן במאי קמיפלגי בדשמואל דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל מר אית ליה דשמואל ומר לית ליה דשמואל איבעית אימא דכולי עלמא אית להו דשמואל והכא בהא קמיפלגי מר סבר שחיללו אין לכתחלה לא ומר סבר אפילו לכתחלה איבעית אימא לעולם בכדי אוראה ולא תיפוך ובדרב חסדא קמיפלגי דאמר מאי אין להם אוראה אינן בתורת אוראה דאפי'

מקח יש להן לאו דומיא דמטלטלין ביתר משתות אלא בחצי. תוס' כתובות לח: ב. וההוא דזבן מאה במאתן אי פלא דוקא לא הוי זבין מאה במאתן דוקא אלא פחות ממאתן פורתא, ואי מאתן דוקא הא דקתני עד פלא לאו דוקא אלא ר"ל יותר מפלא פורתא אבל מפלא המקח קיים. תוס' קדושין מנ: ג. פרש"י דאפילו לר"ל יצא לחולין ובזה פליגי דלר' יוחנן אינו חייב לשלם כלום מן התורה אלא מדרבנן צריך לעשות להם דמים ושישלם מה שהיתה שוה יותר בהמת קדשים על בהמת חולין ולר"ל אף מן התורה חייב לשלם, ואיברא דשטא דשמעתא הכין משמע דהא במתניתין בהדיא קתני יצא לחולין וכו' ומיהו קשה על פרש"י מהא דאמרינן לקמן למ"ד צריך לעשות לו דמים ד"א לית ליה דשמואל וכו' וכיון דלית ליה דשמואל האיך יצא לחולין ותרצו בתוס'. ריטב"ש. ד. [ש]אין ראוי מקח זה להיות קיים כלל. תוס' הרא"ש. ה. לתצר. תוס' הרא"ש. ו. כיון דביטול מקח של הקדש אינו אלא לענין שיוסיף דמים ולא שיהא החילול בטל. תוס' הרא"ש. ז. [גבין] פרה זו תחת פרה של הקדש

מוסף רש"י

מהו למינקט. לנקוט מהן קודם הסרסמן (מנחות סט:). ושרינהו עומר. דהא דאמרן דאם נלוח אסורין עד שיבא עומר הבא, בגרגילולין מיירי, או דלמא בטלינהו אגב ארעא ולקיט להו כגרגילולין דמו (שם). שחיללו על שוה פרוטה מחולל. דאין אוראה לקדש, דכתיב איש את אחיו, ואשמעינן שמואל דכי היכי דאימעיט מאוראה אימעיט נמי מביטול מקח (קידושין יא:). **יצא לחולין דבר תורה.** דאמרינן כיון שיש לקדש אוראה כאותה של הקדש שהוא ממלגו עליה ולא יתפנה הקדש, (תמורה כו:). **יצא לחולין דבר תורה.** דאמרינן דפקיר המנחות והנסכים (כח.) ואם כל בהמה טמאה, בנבלי מומין שנפלו הכתוב מדבר (שם כז:). **מדבריהם.** דמה"ת אין אוראה לקדש דכתיב אל תוגו איש את אחיו, ולא הקדש (שם). **לעשות לו דמים מן התורה.** דב מסדא מפרש לה לקמן (שם). **בכדי אוראה.** דלא נתאנה אלא בפחות מכדי אוראה (שם). **ביטול מקח.** שנתאנה יותר משמות (שם). **ביטול מקח יש להם.** שאם נתאנה יותר משמות מחזיר לו יוחנן (שם כז:). **ואיפוך כו'.** ר' יוחנן אמר צריך לעשות דמים דבר תורה ור"ל אמר מדבריהם (שם). **דכולי עלמא אית להו דשמואל.** ולפי דקמקמטין לאחולי ולפי מתחיל, כלומר אם היה בדעתו לאנות הקדש ולמנלו בדמים ולפי מתחללין, אבל להכי אמר ר"ל צריך לעשות דמים דבר תורה משום דאיכא לא מיכוון לחללו בדמים פחותין אלא סבור שיהו אין את דמי הקדש, ור' יוחנן סבר כך מתכוין לחללו (שם). **בכדי אוראה.** דלא נתאנה אלא שתות (שם). **ולא תיפוך.** לא דר' יוחנן ור"ל ואלמלא קיימי ובבטול מקח לא אירע ודקא קשיא לך לר"ל ממתני' דאלו דברים, לא קשיא, דהכא מתרץ לה ר"ל כדרב חסדא, דאפילו בפחות משמות מחזי, וה"ק קרא שיש את אחיו הוא דבשיעור שתות משלם פחות משתות לא משלם, הא הקדש אפילו פחות מכדי אוראה מחזי, והיינו דבר תורה דקאמר ר"ל לעיל, ור' יוחנן מוקי ליה כמסמעותיה, אבל בביטול מקח לא אירע כלל ר' יוחנן ולא מיקשי לא לר' יוסה ולא לר' ירמיה (שם).

מוסף תוספות

א. [ד]הא דאמר ר"נ דר' אוראה אין להן ביטול

גליון הש"ס

תוס' ד"ה יצא וכו' ואפילו אם המתאנה. עיין לעיל דף ג ע"ג תוס' ד"ה ואילו:

רבינו חננאל

אמ' רבא אמ' רב חסא בעי ר' אמי, הא דתנן אוראה אין[ן] להן, אוראה[ה] בלבד אין להן, הא ביטול מקח יש להן, או לא. אמ' רב נחמן הדר אמ' חסא פרש ר' אמי, [או]נאה אין להם אם טעו שתות בלבד, אבל ביתר משתות שהוא ביטול [מקח] יש [להן. ר] יונה אמ' זה הדין בהקדישות הוא בלבד, ר' ירמיה אמ' בקרקעות, ותרויהו משמי[ה דר' י]וחנן אמרי אוראה בלבד אין להם אבל ביטול מקח יש להן. **ראינו לרבותינו הגאונים** שאמר[ו] הלכה כר' יוחנן, דלא אשכחן בהדיא דפליג רב נחמן על הא דר' יוחנן. וראינו ב[ת]ל[מ' א]רץ ישראל בכתובות פרק אלמנה ניזונת, אמ' ר' יוחנן אם היה דבר מופלג יש לו אוראה. מ[תני' פלי]גא [על] ר' יוחנן, אלו דברים שאין להן אוראה הקרקעות. פתר לה בדבר שאינו מופלג, פ[יר' שלא הגיע] הטעות בחצי דמי הדין. ולא נתברר לנו דין זה היטב, בחזינן בפרק המקבל ש[דה מחבירו, זבן] במאתים ושוי מאה כול', ואמרי נהרדעי משמא דרב נחמן אין אוראה לקר[קעות, מ]מילה שמעינן דרב נחמן פליג על ר' יוחנן, דהא מה דשוי מאה זבן במא[תים, וא]מ' [אין לו] אוראה, ובכמה מקומות בתלמוד אמ' בקרקעות דבר השוה כל כסף, וא' יש[ן] להן בי[ן]טול מקח הנה גם הקרקע אינו שוה כל כסף. וכהנה רבות, וצריכין פירוש [יפה הרא]ש בברורה, דהא רב נחמן בתרא הוא ואי איפשר לדחוייה אלא בראיה, ולא יכול[נו] להכרע[ע] לפיכך לא פסקנו הלכה. **ורבי' נאון אמ' בלשון הזה,** כללו של דבר כיון דר' יוחנן בעיקר ה]דין אמ' ביטול מקח יש להן, ונקיטינן לה כוותיה. ונקיטינן להא דרב נחמן [בענין לוק]ח דבר מיצרא בלחוד, ולית לן לאחזוקי

מ) מ: לאם פיקוח רבנו גרשום שם.

וכו' הקדשו פדוי. תוס' הרא"ש. ח. במאי אי באוראה הא אין אוראה להקדשות, ואי בביטול מקח אמאי יד הקדש על העליונה כשנתאנה הדיוט, דכיון דיש בטול מקח למה יקנה ההקדש אפילו במסירה עם האמירה, [לכן] י"ל דלעולם. תוס' הרא"ש.

ט) פ"ה הא דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל היינו דוקא בדיעבד אבל לכתחילה פי' לחלל על שוה פרוטה לכתחילה [לא] דערכך שוויו ממש ומר סבר אפי' לכתחילה דערכך כל דהו משמע [וזה]. ש"ש [עי' תוס' הרא"ש שמיסב שיטת רש"י]. י. לא אמר שמואל בכך שיחול ההקדש עליו [אלא]. תוס' תמורה מ:

קסג א מיי' פי"ג מהל' מכירה הל' ח סמג לאוין קנ טוש"ע ח"מ סי' רכז סעיף כט ועי"ש במ"ש: **קסד** ב מיי' פ"ז מהל' ערכין הלכה ח [וכ"ב אלפס ע"ז פ"ל דף שנ.]: **קסה** ג מיי' פ"ג מהל' תמורה הל' ו ג:
